

JOHTOPÄÄTÖKSET

Eila Linna, Pasi Satokangas & Mirva Tapaninen

Tilastokeskus tuottaa huomattavan osan niistä tilastoista, joita käytetään toimialojen seurantaan ja kehittämiseen. Tilastot tarjoavat valmista ja järjestelmällisesti koottua tietoa pitkältä aikajaksolta ja ovat hyvä tietolähde myös matkailun kehittymisen seurantaan. Tilastojen käyttäjän on kuitenkin hyvä olla selvillä hyödyntämänsä tiedon ehdoista ja rajoituksista, jotka on yleensä esitetty tilastojen laatu- ja menetelmäselosteissa. Tilastot sisältävät lukuja, joiden merkitys ei avaudu ilman tulkintaa. Jos tilastoja ei tulkita oikein, niistä ei ole juuri hyötyä. Majoitustoiminnassa haasteena on erityisesti tilastoinnin ulkopuolelle jäävä rekisteröimätön majoitus ja sen vaikuttavuuden arviointi.

Tässä julkaisussa on esitelty eräitä tapoja, joilla Lapin matkailua voidaan kuvata lukujen pohjalta. TILMA-hankkeen (*Tilastoista tietopohjaa Lapin matkailulle*) tulokset palvelevat Lapin matkailun kehittämistä, ja tietoa voivat hyödyntää sekä yritykset että muut matkailutoimijat. Hankkeessa kehitetty toimintamalli tilastotiedon kartoitukseen, tuottamiseen ja tulkintaan on myös juurrutettu osaksi Matkailualan tutkimus- ja koulutusinstituutin (MTI) toimintaa. TILMA-hankkeen toimeksiantona toimenpiteiden toteutukseen osallistuivat useat Lapin ammattikorkeakoulun matkailualan opiskelijat ja opettajat. He muun muassa analysoivat tilastoja sekä laativat tulkintoja ja esityksiä niiden pohjalta. Lapin yliopiston matkailututkimuksen opiskelijat käsittelivät seminaaritöissään Lapin matkailua lukujen valossa. Nämä aihepiirit sisältyvät ammattikorkeakoulun ja yliopiston opiskelijoiden opintoihin myös jatkossa, mikä turvaa osaltaan toiminnan jatkuvuuden hankkeen päättymisen jälkeen.

Nopeasti kehittyvä matkailuelinkeino tarvitsee toimintansa tueksi yhä enemmän tietoa ja tietopohjaisia analyysejä – esille nousee koko ajan uusia kysymyksiä. Mitä tietoa tarvitaan matkailun kokonaistilanteen hahmottamiseen eli matkailun tilannekuvan luomiseen? Minkä tiedon pohjalta investointitarpeet perustellaan? Miten uudet majoitusmuodot (esim. Airbnb) saadaan tilastoinnin piiriin? Mistä matkailijat tulevat ja miten he varaavat matkansa? Miten matkailua halutaan jatkossa kehittää? Millaista kasvua halutaan? Tavoitteiden asettaminen edellyttää kykyä arvioida tavoitellun kasvun seurausvaikutuksia. Esimerkiksi House of Laplandin tuottamien kasvuennusteiden pohjalta voidaan arvioida, miten matkailua koskevien skenaarioiden toteutuminen vaikuttaisi saavutettavuuteen sekä majoituksen ja muiden palvelujen kysyntään. Seurauksvaikutusten arvioiminen palvelee ennakoivaa matkailun suunnittelua niin elinkeinon kuin sen sidosryhmien piirissä. TILMA-hankkeen tuloksena Lapin matkailua kuvaavat tiedot ovat aiempaa kattavampia ja helpommin hyödynnettävissä. Matkailun tilastoinnissa on kuitenkin edelleen monia haasteita ja puutteita.

Tiedon tarpeissa yhdistyvät tapahtunutta kehitystä kuvaava tilastotieto ja tulevaa tarkasteleva ennakoitietä. Kansainvälisen matkailun kehittäminen edellyttäisi vertailua kansainvälisiin tilastoihin ja näin ollen kotimaisten ja kansainvälisten tilastojen vertailukelpoisuutta. Kotimaisissa tilastoissa on yhä puutteita, erityisesti edellä jo mainittu tilastojen ulkopuolelle

jäävä rekisteröimätön majoitus. Jakamistalouden suosion kasvaessa rekisteröimättömän majoituksen käyttö lisääntyy jatkuvasti. TILMA-hankkeessa selvitettiin rekisteröimätön majoituskapasiteetti Lapissa, mutta rekisteröimättömässä majoituksessa tapahtuvien yöpymisten määrän selvittäminen vaatii yhä työtä. Selvittämisessä voidaan käyttää osin perinteisiä laskentatapoja ja tietolähteitä, mutta myös uusia tietolähteitä (esim. Airdna-palvelu) ja menetelmiä tarvitaan.

Visit Finlandin matkailijatutkimus tuottaa tietoa Suomessa vierailevista ulkomaisista matkailijoista. Tutkimus toteutetaan haastattelemalla Suomesta poistumassa olevia matkailijoita lentoasemilla ja maaraja-asemilla. Lapissa rajahaastatteluja tehdään nykyisin vain talvella ja vain Rovaniemen ja Kittilän lentoasemilla. Haastatteluiden laajentaminen kesäajalle ja useammille raja-asemille vahvistaisi Lapin matkailun tietopohjaa merkittävästi.

Muitakin puutteita matkailua koskevassa perustiedossa nousi esiin TILMA-hankkeessa. Koko maassa arviolta jopa tuhansien muilta toimialoilta matkailutoimintaan siirtyneiden yritysten tilastoluokitus on jäänyt päivittämättä, joten nämä yritykset jäävät matkailua kuvaavien tilastojen ulkopuolelle. Ohjelmapalveluyritykset sijoittuvat tilastoissa useisiin eri toimialaluokkiin, joten niiden merkitystä kokonaisuutena on vaikea arvioida. Matkailutyöllisyyttä kuvaavat tilastot puolestaan tavoittavat yleensä vain suoraan matkailutoimialan työllistämät, jolloin erittäin merkittävä vuokratyövoima jää tilastojen ulkopuolelle.

TILMA-hanke tuotti runsaasti perustietoa Lapin matkailusta, erityisesti majoituksesta. Samalla se nosti esille monia avoimia kysymyksiä. Näitä on mahdollista selvittää jatkossa sen mukaan, mitkä tietotarpeet katsotaan ajankohtaiseksi. Tilastojen ja aiempien selvitysten pohjalta voidaan tuottaa matkailua koskevaa laajaa perustietoa. Tarkempien tietojen tuottaminen esimerkiksi tietyistä kunnista tai yksittäisistä aihealueista edellyttää usein uusien aineistojen keräämistä ja erilaisten menetelmien soveltamista. Lappilainen matkailuelinkeino tarvitsee tietoa paitsi kasvaakseen myös kehittyäkseen kasvun oloissa.

Tilastoihin pohjautuvien kuvausten ja analyysien lisäksi jatkossa tarvitaan myös laajempaa, säännöllisesti päivitettävää Lapin matkailun tilannekuvaa, joka kertoo ajankohtaisen tiedon matkailun kokonaisuudesta. Se sisältää tietoja ja analyyskejä esimerkiksi matkailun investoinneista ja ennakoituista kehitysnäkymistä. Tilannekuvan tulee pohjautua tietoihin, joiden saatavuus on varmistettu, ja se tulee esittää selkeässä ja helposti käytettävässä muodossa. Tilannekuvan tuottaminen edellyttää monialaista ja monitoimijaista verkostoyhteistyötä.